

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

PÁTÁ SEKCE

VĚC SUVERÉNNÍ ŘÁD MALTEZSKÝCH RYTÍŘŮ – ČESKÉ VELKOPŘEVORSTVÍ proti ČESKÉ REPUBLICĚ

(stížnost č. 15440/22)

ROZSUDEK

Článek 6 (občanskoprávní složka) • Spravedlivý proces • Nezohlednění nově ustálené judikatury senátem Ústavního soudu bez řádného odůvodnění v řízení o restituci církevního majetku • Nevyužití vnitrostátního právního nástroje spočívajícího v předložení věci příslušným senátem plénu Ústavního soudu za účelem zajištění konzistentní praxe mezi různými senáty • Porušení zásady právní jistoty

Vyhotoveno Kanceláří. Není závazné pro Soud.

ŠTRASBURK

11. září 2025

Tento rozsudek nabude právní moci za podmínek stanovených v čl. 44 odst. 2 Úmluvy. Může být předmětem formálních úprav. Rozsudek je v autentickém anglickém znění publikován na internetových stránkách Evropského soudu pro lidská práva v databázi HUDOC (www.echr.coe.int). Pořizovaný úřední překlad do českého jazyka není autentickým zněním rozsudku.

**Ve věci Suverénní řád Maltézských rytířů – České
velkopřevorství proti České republice,**

Evropský soud pro lidská práva (pátá sekce), zasedající v senátu ve složení:

María Elósegui, *předsedkyně*,
Kateřina Šimáčková,
Georgios A. Serghides,
Andreas Zünd,
Diana Sârcu,
Mykola Gnatovskyy,
Vahe Grigoryan, *soudci*,

a Victor Soloveytschik, *tajemník sekce*,
S ohledem na:

stížnost (č. 15440/22) proti České republice podanou k Soudu podle článku 34 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod („Úmluva“) Suverénním řádem Maltézských rytířů – Českým velkopřevorstvím („stěžovatel“) dne 23. března 2022;

rozhodnutí oznámit stížnost české vládě („vláda“);

stanoviska účastníků řízení;

po poradě konané dne 8. července 2025,

vynesl tento rozsudek, který byl přijat uvedeného dne:

ÚVOD

1. Stížnost se týká námitek stěžovatele, že v řízení zahájeném podle zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi (zákon č. 428/2012 Sb.) vnitrostátní soudy vyložily vnitrostátní právo v rozporu se zásadou spravedlivosti a neřídily se předchozími nálezy Ústavního soudu vydanými v analogických věcech. Stěžovatel vycházel z čl. 6 odst. 1 Úmluvy a článku 1 jejího Protokolu č. 1.

SKUTKOVÝ STAV

2. Stěžovatel je církevní právnickou osobou, která je organizační jednotkou) Římskokatolické církve. Byl zastoupen panem O. Rathouským, advokátem působícím v Praze.

3. Vládu zastupoval její zmocněnec pan P. Konůpka z Ministerstva spravedlnosti.

4. Skutkový stav věci lze shrnout následovně.

I. POVÁLEČNÝ ČESKOSLOVENSKÝ PRÁVNÍ ŘÁD

5. V důsledku okupace Československa během druhé světové války byl mezinárodně uznané politické reprezentaci státu znemožněn výkon svrchované státní moci na území Československa. Exilová vláda sídlící v Londýně se musela této situaci přizpůsobit. Výkon moci zákonodárné byl dočasně přenesen na prezidenta republiky, Dr. Eduarda Beneše, a to na základě ústavního dekretu prezidenta republiky ze dne 15. října 1940 č. 2/1940 Úř. věst. čsl., o prozatímním výkonu moci zákonodárné, což vyústilo v tzv. „Benešovy dekrety“. Po druhé světové válce došlo k ratifikaci veškerých prezidentských dekretů vydaných na základě ústavního dekretu č. 2/1940 Úř. věst. čsl. Prozatímním Národním shromážděním, jež tak byly prohlášeny za zákon (dle ústavního zákona č. 57/1946 Sb. ze dne 28. března 1946).

6. Dne 21. června 1945 podepsal prezident Beneš dekret č. 12/1945 Sb., o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa, který nabyl účinnosti dne 23. června 1945. Tento dekret s okamžitou platností a bez náhrady konfiskoval zemědělský majetek, který byl mimo jiné ve vlastnictví zrádců a nepřátel republiky, bez ohledu na jejich národnost a státní příslušnost, projevivších toto nepřátelství zejména za krize a války v letech 1938 až 1945, či akciových a jiných společností a korporací, jejichž správa úmyslně a záměrně sloužila německému vedení války nebo fašistickým a nacistickým účelům. Tento dekret vychází z předpokladu, že konfiskaci je možné realizovat i bez navazujícího správního aktu, neboť ke konfiskaci majetku podle něho dochází *ex lege* ke dni účinnosti dekretu.

7. Osoby, na které dopadala konfiskace, mohly být za dotčené označeny veřejnou (konfiskační) vyhláškou, vydávanou obvykle okresním národním výborem, která byla vyvěšena na úřední desce příslušných místních národních výborů, v jejichž obvodu se konfiskovaný majetek nacházel. Konfiskace dopadala na všechny majetek dotčené osoby, byla-li jako osoba, jejíž majetek konfiskaci podléhal, ze strany státních orgánů – byť jen ve vztahu k části jejího majetku – takto označena, tedy byla-li tzv. kategorizována z hlediska § 3 odst. 2 dekretu č. 12/1945 Sb. příslušným zemským národním výborem¹. Vlastník majetku určeného ke konfiskaci mohl požádat o výjimku z konfiskace, o níž rozhodoval příslušný správní orgán; o hraničních případech rozhodovalo Ministerstvo zemědělství v dohodě s Ministerstvem vnitra.

8. Dne 12. srpna 1947 nabyl účinnosti zákon o revizi první pozemkové reformy (č. 142/1947 Sb.). Tento zákon umožňoval přezkoumat všechny majetek, který byl ze záboru podle meziválečné pozemkové reformy vyloučen, propuštěn, nebylo o něm rozhodnuto nebo byl přidělen jako tzv.

¹ Viz také nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 89/94 ze dne 10. listopadu 1994.

zbytkový statek na základě meziválečné pozemkové reformy (tzv. první pozemková reforma).

II. OKOLNOSTI PROJEDNÁVANÉ VĚCI

9. Projednávaná věc se týká nemovitých věcí v katastrálním území Dívčí Hrad (okres Bruntál) o celkové výměře 506 784 m² (dále jen „dotčené pozemky“).

10. Stěžovatelovy nemovité věci v katastrálních územích Dívčí Hrad, Hlinka, Sádek a Pitárné, včetně dotčených pozemků, byly k různým datům spadajícím do období září až říjen 1945 podrobeny několika konfiskačním vyhláškám vydaným na základě dekretu prezidenta republiky č. 12/1945 Sb. Okresní správní komisí Krnov a Okresním národním výborem Opava.

11. Dne 11. října 1945 vydal bývalý Okresní národní výbor Česká Lípa konfiskační vyhlášku, v níž jmenovitě označil různé osoby a subjekty za zrádce a nepřátele českého a slovenského národa; vyhláška zahrnovala i stěžovatele, jehož nemovitosti nacházející se v katastrálním území Horní Libchava měly být dle dekretu prezidenta republiky č. 12/1945 Sb. zkonfiskovány. Několik jmen, včetně názvu stěžovatele, bylo přeškrtnuto.

12. Dne 13. května 1946 bývalý Moravskoslezský zemský národní výbor, na základě námitek právního předchůdce stěžovatele, zrušil konfiskační vyhlášky vydané bývalou Okresní správní komisí Krnov a bývalým Okresním národním výborem Opava (viz § 10 výše), neboť je shledal nezákonnými.

13. Ze seznamu majetku sestaveného dne 14. ledna 1948 podle zákona č. 142/1947 Sb. je patrné, že dne 12. srpna 1947 vlastnil právní předchůdce stěžovatele čtyři zemědělské komendy, včetně té v Dívčím Hradu.

14. Dne 5. dubna 1948 vydal bývalý Okresní národní výbor Česká Lípa konfiskační vyhlášku s uvedením jmen různých osob a subjektů, včetně právního předchůdce stěžovatele, jejichž majetek nacházející se v Horní Libchavě má být zkonfiskován podle dekretu prezidenta republiky č. 12/1945 Sb.

15. Dne 1. října 1948 rozhodlo Ministerstvo zemědělství podle zákona č. 142/1947 Sb. o vyvlastnění lesa a velkostatku náležejících k nemovitostem v Dívčím Hradě od právního předchůdce stěžovatele, a to v katastrálním území Dívčí Hrad i jiných a včetně všeho příslušenství, v souladu s konfiskační vyhláškou ze dne 15. května 1948 vydanou ministerstvem podle zákona č. 142/1947 Sb.

16. Dne 23. března 1949 rozhodlo Ministerstvo zemědělství o ponechání vždy 50 ha z velkostatků Dívčí Hrad, Hlinka, Vršovice a Malé Hostice ve vlastnictví předchůdce stěžovatele (viz také § 13 výše) podle § 11 zákona č. 142/1947 Sb.

17. S vyvlastněnými pozemky následně hospodařily Státní lesy a statky, posléze státní podniky Státní zemědělský podnik Jindřichov, s.p., Státní statek Osoblaha, s.p. a Ústřední dílny Bruntál, než přešly do správy Pozemkového fondu České republiky, který zodpovídal za správu státem vlastněného nemovitého majetku od ledna 1991 do prosince 2012.

18. Dne 24. června 1991 nabyl účinnosti zákon č. 229/1991 Sb. o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku. Dle § 29 zákona, ve znění účinném do 31. prosince 2012, platilo, že majetek, jehož původním vlastníkem byly církve, náboženské společnosti, řády a kongregace, nelze převádět do vlastnictví jiným osobám do přijetí zákonů o tomto majetku (tzv. blokační ustanovení – viz § 39 níže; bylo zrušeno zákonem o církevních restitucích s účinností od 1. ledna 2013 – viz § 21 níže).

19. Dne 25. května 1999 nabyl účinnosti zákon č. 95/1999 Sb., o podmínkách převodu zemědělských a lesních pozemků z vlastnictví státu na jiné osoby. Dle § 2 odst. 1 písm. c) nebylo možné převádět zemědělské nebo lesní pozemky, jejichž převodu bránil zvláštní právní předpis (viz § 36 níže).

V návaznosti na to přistoupil Pozemkový fond České republiky k lustraci jím spravovaných pozemků za účelem zjištění, které pozemky jsou z převodu vyloučeny (viz § 37 níže). Tímto způsobem byla prověřována převoditelnost nemovitostí v k. ú. Dívčí Hrad včetně dotčených pozemků. Katastrální úřad dne 21. prosince 2000 konstatoval, že z podkladů katastru nemovitostí ani předchozích evidencí nevyplývá, že by dotčené pozemky byly ke dni 25. února 1948 majetkem církve, náboženské společnosti, řádu nebo kongregace.

20. Dotčené pozemky byly převedeny do vlastnictví soukromého zemědělce P. Š., jednak kupními smlouvami uzavřenými mezi Pozemkovým fondem České republiky a P. Š. ze dne 22. listopadu 2006 a 17. prosince 2007, jednak na základě směnné smlouvy uzavřené mezi soukromým zemědělcem J. B. a P. Š. dne 17. května 2012 ohledně pozemku, který J. B. získal na základě kupní smlouvy uzavřené s Pozemkovým fondem České republiky dne 11. prosince 2006. Součástí uzavřených kupních smluv bylo též výslovné prohlášení, že Pozemkový fond České republiky prověřil převoditelnost dotčených pozemků a že tyto nejsou vyloučeny z převodu podle shora popsaného zákona.

21. Dne 1. ledna 2013 nabyl účinnosti zákon č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi („zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi“), jehož účelem je, mimo jiné, navrácení části původního majetku, který byl některým církvím protiprávně odebrán komunistickým režimem (viz § 38–39 níže). Zákon se vztahoval na majetek ve vlastnictví státu, nikoli však na majetek vlastněný soukromoprávními subjekty. Církve se mohou coby oprávněné osoby domáhat u soudu určení

vlastnického práva státu k původnímu církevnímu majetku, pokud došlo k převodu nebo přechodu vlastnického práva na soukromé osoby v rozporu s tzv. blokačním ustanovením zákona o půdě (viz § 45 níže (*anglické znění rozsudku zde chybně uvádí „výše“, pozn. překl.*)). Z restituce dle tohoto zákona jsou však vyloučeny majetky, které byly církvím zkonfiskovány na základě dekretů prezidenta republiky č. 12/1945 Sb. a 108/1945 Sb. (viz § 44 níže).

III. RESTITUČNÍ ŘÍZENÍ ZAHÁJENÉ STĚŽOVATELEM

22. Dne 17. prosince 2013 podal stěžovatel na základě zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi žalobu k Okresnímu soudu v Bruntále („okresní soud“) proti P. Š. a státu, kterou se domáhal určení, že vlastníkem dotčených pozemků je stát, a nikoli P. Š., jenž je měl nabýt v rozporu s blokačním ustanovením (§ 29 zákona o půdě – viz § 18 výše a § 39 níže). Stěžovatel tvrdil, že dotčené pozemky podléhaly konfiskaci podle zákona č. 142/1947 Sb. a P. Š. je nabyt v rozporu s blokačním ustanovením. Stěžovatel se odvolával mimo jiné na rozhodnutí Ministerstva zemědělství ze dnů 15. května 1948 a 23. března 1949 (viz § 15–16 výše). Jejich převod měl být tudíž od počátku absolutně neplatný. Pokud by byl převod dotčených pozemků prohlášen za neplatný, znamenalo by to, že jejich vlastníkem je Česká republika a že by pozemky mohly být předmětem řízení, ve kterém by stěžovatel coby původní vlastník církevního majetku mohl usilovat o jejich navrácení podle zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi.

23. Dne 20. prosince 2019 vydal okresní soud rozsudek, jímž žalobě vyhověl a určil, že vlastníkem dotčených pozemků je Česká republika. Příslušné části jeho rozsudku zní následovně:

„51. (...) soud učinil závěr, že [stěžovatel] je právnickou osobu zřízenou (...) v souladu s ustanovením § 3 písm. b) zákona č. 428/2012 Sb.

52. Dále byl soud povinen pro své rozhodnutí ve věci učinit závěr, zda [stěžovatel prokázal] utrpění majetkové krivdy v rozhodném období v důsledku skutečností uvedených v § 5 zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi, a to konkrétně [konfiskací] věci postupem podle zákona č. 142/1947 Sb. o revisi první pozemkové reformy. Z rozhodnutí Ministerstva zemědělství (...) ze dne 15. 5. 1948 je zřejmé, že toto rozhodnutí bylo vydáno na základě zákona č. 142/1947 Sb. a že se rozhodnutím vyvlastňují nemovitosti [stěžovatele], a to (...) komendy Dívčí Hrad (...). O [konfiskaci podle] zákona č. 142/1947 Sb. svědčí i rozhodnutí Ministerstva zemědělství z 1. 10. 1948 o převzetí lesního (...) hospodářství velkostatku Dívčí Hrad (...), kdy právním podkladem převzetí bylo rozhodnutí z 15. 5. 1948. (...) V neposlední řadě je postup [konfiskace podle zákona č. 142/1947 Sb.] také potvrzen listinami poskytnutými archivem, dokládajícími seznam pozemků, které podléhaly postupu podle zákona č. 142/1947 Sb., [včetně všech pozemků], které jsou předmětem této žaloby. Z výše uvedeného soud učinil závěr, že [stěžovatel] jako právnická osoba splňující podmínky podle § 3 písm. b) zákona [o majetkovém vyrovnání s církvemi], v rozhodném období stanoveném v § 1 citovaného zákona (25. 2. 1948 až 1. 1. 1990) utrpěla majetkovou krivdu, neboť jí byly bez náhrady postupem podle zákona č. 142/1947 Sb. (...) odňaty

[dotčené pozemky]. Tato skutečnost byla zapsána v knihovní vložce č. 96 ke dni 16. 6. 1948 na základě oznámení Ministerstva zemědělství ze dne 31. 5. 1948.

53. Soud se také (...) musel zabývat posouzením toho, zda majetek [stěžovatele], resp. jeho právního předchůdce, byl zkonfiskován na základě dekretu (...) č. 12/1945 Sb., (...) s ohledem na existenci vyhlášek Okresního národního výboru v České Lípě ze dne ze dne 11. 10. 1945 a ze dne 5. 4. 1948. (...) majetek [zkonfiskovaný na základě dekretu] přecházel na stát účinností dekretu, tj. dnem 23. 6. 1945. (...) Konfiskační výměr jako akt deklaratorní [pouze] vymezoval, který majetek je dekretem dotčen. (...)

54. Z judikatury Ústavního soudu tedy vyplývá, že právním důvodem [takové] konfiskace je samotný dekret [prezidenta republiky], přičemž však je nutno dále zkoumat, zda (...) nedošlo k jeho zneužití. (...) Při posouzení otázky, zda došlo k majetkové krivdě v tzv. rozhodném období, je třeba vyjít z toho, kdy bylo o splnění podmínek dle dekretů prezidenta rozhodováno a zda byly [skutečně] splněny (...). Došlo-li k vydání konfiskačního rozhodnutí v rozhodném období (...) na základě dekretu prezidenta, soud je povinen zabývat se zkoumáním, zda (...) [vyhláška byla vydána] v souladu s tehdy platnými právními předpisy (...). Správní orgány ani soudy nejsou oprávněny k (...) rušení pravomocných rozhodnutí z [historického] období. Pokud jde o správní akty přijaté v tzv. rozhodném období, jsou [správní orgány a soudy] oprávněny (...) posuzovat dopad těchto rozhodnutí z hlediska v úvahu přicházejících restitučních titulů, uvedených v restitučních předpisech (...).

55. Dle nálezu Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 405/98, ze dne 20. 10. 1999, ve smyslu dekretu č. 12/1945 Sb. přecházel konfiskovaný majetek na čs. stát dnem jeho účinnosti. Konfiskační výměr jako akt deklaratorní (...) pak vymezoval, které nemovitosti jsou dekretem dotčeny. Teprve konfiskačním výměrem, jako aktem správním, byla konfiskace majetku dovršena. Zároveň bylo umožněno, aby (...) příslušný orgán část takto zkonfiskovaného majetku z konfiskace vyňal [, byl-li takový postup odůvodněný]. Pokud by k přechodu majetku na stát došlo se zpětnou platností k datu účinnosti dekretu č. 12/1945 Sb., aniž by byly v této době naplněny hmotně právní podmínky pro konfiskaci majetku původního vlastníka, nutno na správní akt (konfiskační výměr) pohlížet jako na akt politické perzekuce, porušující obecné uznávaná lidská práva a svobody a v daném případě i jako na právní akt vydaný v rozporu s tehdy platnými právními předpisy. Opačný výklad by znamenal (...) porušení práva (...) na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny.

56. Žalovaní k prokázání svého tvrzení ohledně konfiskace majetku dle dekretů prezidenta republiky předložili k důkazu tři konfiskační vyhlášky [bývalých okresních národních výborů ze dnů 27. 9. 1945, 11. 10. 1945 a 5. 4. 1948]. Dle názoru soudu však tyto tři vyhlášky konfiskaci majetku [stěžovatele] neprokazují, a sice proto, že ke konfiskaci majetku žalobce nemohlo dojít [konfiskační vyhláškou ze dne 11. 10. 1945], neboť ačkoli je v ní pod č. 56 uveden Řád Maltézských rytířů, toto číslo a jméno je přeškrtnuto. Provedené přeškrtnutí pak nebudí žádné pochybnosti o tom, že bylo provedeno týmž okresním národním výborem. Jde-li o vyhlášku téhož okresního národního výboru ze dne 5. 4. 1948, byla tato vyhláška vydána v rozhodném období na základě Dekretu prezidenta republiky č. 12/1945 Sb. a je v ní uveden pod č. 15. [stěžovatel], nicméně tato listina je bez (...) razítka a rovněž není zřejmé, zdali byla podepsána oprávněnou osobou (...). Ani vyhláškou (...) ze dne 27. 9. 1945 nebylo prokázáno, že by byl završen proces konfiskace (...), neboť tato vyhláška byla [Moravskoslezským zemským národním výborem v Ostravě ze dne 13. 5. 1946 zrušena]. (...)

57. Je tak nutné uzavřít, že žádnou vyhláškou označenou [žalovanými] nedošlo ke konfiskaci majetku [stěžovatele]. Současně v dostupných archivech neexistuje žádný záznam o tom, že by existoval soupis majetku, který byl vymezoval seznam pozemků postižených [dekrety prezidenta republiky]. Z tohoto pohledu je pak nadbytečné

zabývat se argumentací [státu], že i jediná konfiskační vyhláška kdekoliv na území tehdejšího Československa působila *in personam* a znamenala úspěšnou konfiskaci celého majetku příslušné osoby (Němce, Maďara, zrádce, kolaboranta atd.), když existence jakékoliv konfiskační vyhlášky vůči [stěžovateli] nebyla zjištěna. Podle názoru soudu se konfiskační vyhláška musí vztahovat vždy ke konkrétnímu majetku, který je v konfiskační vyhlášce konkrétně uveden, tak jak to ostatně vyplývá i z výše citovaných rozhodnutí Ústavní soudu, neboť až konkrétní konfiskační výměr vztahující se ke konkrétním nemovitostem může navodit předvídané účinky.“

24. Dne 28. ledna 2021 Krajský soud v Ostravě změnil k odvolání obou žalovaných rozsudek soudu prvního stupně tak, že se žaloba zamítá. Krajský soud dospěl k závěru, že majetek stěžovatele byl konfiskován dle dekretu č. 12/1945 Sb., majetková křivda, pokud k ní došlo, byla spáchána před rozhodným obdobím, a stěžovatel proto postrádá aktivní věcnou legitimaci k podání určovací žaloby podle zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi:

„12. Majetek [stěžovatele] byl konfiskován dle dekretu (...) č. 12/1945 Sb., jak plyne z konfiskačních vyhlášek ONV v České Lípě ze dne 11. 10. 1945, 5. 4. 1948 a ONV v Opavě ze dne 27. 9. 1945. Účinky konfiskace dle dekretu nastaly *ex lege* ke dni jeho účinnosti, tj. k datu 23. 6. 1945, neboť právním důvodem konfiskace byl dekret samotný. Následné konfiskační rozhodnutí, tj. výměr, vyhláška ONV nebo vyhláška okresní správní komise měly pouze deklaratorní charakter. Konfiskace byla zákonným aktem, docházelo k ní zpravidla bez správního řízení, byl-li vlastník označen státními orgány za osobu, jejíž majetek podléhá konfiskaci. Argumentace o vadách, věcné nesprávnosti či nicotnosti konfiskační vyhlášky není právně relevantní. Věcnou správnost správního aktu nemůže soud v tomto řízení přezkoumávat.“

25. Dne 21. května 2021 podal stěžovatel proti rozsudku krajského soudu dovolání.

26. Dne 20. července 2021 Nejvyšší soud podané dovolání usnesením sp. zn. 28 Cdo 1802/2021 odmítl. Nejvyšší soud v usnesení shrnul ustálené závěry Ústavního i Nejvyššího soudu k účinkům konfiskace dle dekretu č. 12/1945 Sb. a připomněl, že civilní soudy nemohou přezkoumávat věcnou správnost správních aktů. Konkrétně mimo jiné uvedl:

„V rozhodovací praxi Ústavního soudu ani Nejvyššího soudu není (...) pochyb o tom, že právním důvodem konfiskace majetku podle dekretu č. 12/1945 Sb. byl dekret samotný; [ke konfiskaci tudíž docházelo] k datu jeho účinnosti (23. 6. 1945), k němuž se konfiskované věci staly majetkem státu, přičemž následné konfiskační rozhodnutí (vyhláška či výměr okresního národního výboru, příp. okresní správní komise) mělo jen deklaratorní charakter (srov. např. stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2005, sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05 (...), nález Ústavního soudu ze dne 17. 12. 1997, sp. zn. II. ÚS 317/96, nález Ústavního soudu ze dne 13. 6. 2000, sp. zn. I. ÚS 129/99, dále např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2017, sp. zn. 22 Cdo 4716/2016, ze dne 27. 6. 2017, sp. zn. 22 Cdo 5583/2016, či ze dne 9. 5. 2017, sp. zn. 28 Cdo 4922/2016).

Proto také nelze účinky konfiskace zpochybnit tvrzením o vadách konfiskačního řízení (vyhlášky). Argumentace, jejíž podstatou je zpochybnění věcné správnosti konfiskační vyhlášky, nemůže být relevantní i proto, že k přezkumu věcné správnosti správního aktu (mimo rámec správního soudnictví či za stanovených podmínek nyní i v řízení dle části páté o. s. ř.) soud povolán není (...). Posuzovat správní rozhodnutí z doby minulé tak může toliko z hlediska jeho případné nicotnosti (nulity), a to v případě vad rozhodnutí natolik závažných co do ‚záporné kvality‘, že není možné uplatnit

presumpci správnosti rozhodnutí (jež platí také pro akt věcně vadný nebo nezákonný; srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2002, sp. zn. 22 Cdo 1183/2000) (...).

Konfiskace dopadala na všechnen majetek dotčené osoby, byla-li jako osoba, jejíž majetek konfiskaci podléhal, ze strany státních orgánů – byť jen ve vztahu k části jejího majetku – takto označena, tedy byla-li z hlediska dekretu č. 12/1945 Sb. kategorizována (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 10. 11. 1994, sp. zn. IV. ÚS 89/94, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2020, sp. zn. 28 Cdo 1012/2020, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 7. 2019, sp. zn. 28 Cdo 1754/2019) a nelze přitakat argumentaci, že by konfiskace dopadala toliko na majetek označený v konfiskační vyhlášce, resp. na majetek nacházející se v území místní příslušnosti orgánu, který konfiskační vyhlášku vydal. Ostatně, k provedení konfiskace dle dekretu č. 12/1945 Sb. ani nebylo třeba, aby jí předcházelo deklaratorní rozhodnutí o tom, že jsou v konkrétním případě splněny podmínky této konfiskace (...).

K těmto závěrům – které odvolací soud ve svém rozhodnutí bezezbytku respektoval – se dovolací soud přihlásil také v rozhodnutích vydaných v obdobných věcech žalobce (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. ledna 2020, sp. zn. 28 Cdo 2620/2019, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. července 2020, sp. zn. 28 Cdo 1580/2020, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. listopadu 2020, 28 Cdo 3087/2020).“

27. Nejvyšší soud také vyložil, proč na přechod vlastnického práva v důsledku konfiskace dle dekretu č. 12/1945 Sb. nemá vliv ani okolnost, že majetek stěžovatele byl dotčen právními úkony z doby nacistické okupace ve prospěch Německé říše:

„Opodstatněný je i závěr o tom, že vlastnické právo k majetku přešlo konfiskací podle dekretu č. 12/1945 Sb. na stát bez ohledu na to, že byl v době účinnosti dekretu stále dotčen právními úkony z doby nacistické okupace ve prospěch Německé říše a jí ustavených subjektů. Rozhodovací praxí byl totiž vysloven i závěr, že ke konfiskaci podle dekretu č. 12/1945 Sb. docházelo také ve vztahu k majetku osob poškozených nacistickým režimem, který přešel na Německou říši v době nesvobody (od 29. 9. 1938 do 8. 5. 1945) a v době vydání konfiskačního rozhodnutí nebyl oprávněné osobě ve smyslu poválečných právních předpisů dosud restituován (...); proces obnovení vlastnického práva žalobce tak ani nemohl být dokončen. Tento závěr přitom vychází ze základní teze o tom, že ke konfiskaci docházelo *ex lege* ke dni účinnosti dekretu a že konfiskační vyhlášky mají toliko deklaratorní povahu; dovolací soud zde proto neshledává prostor pro odklon od stávající rozhodovací praxe (...).“

28. Nejvyšší soud konečně též vysvětlil, že následné podrobení majetku stěžovatele postupu podle zákona č. 142/1947 Sb. nemohlo zrušit účinky dřívější konfiskace dle dekretu č. 12/1945 Sb., jelikož:

„Byl-li majetek žalobce konfiskován již na základě dekretu č. 12/1945 Sb., není významné, že předmětné nemovitosti byly následně podrobeny také postupu dle zákona č. 142/1947 Sb., o revisi první pozemkové reformy (...). Ani tato skutečnost totiž ničeho nemění na konfiskaci nemovitostí *ex lege* podle dekretu presidenta republiky, a to ke dni 23. 6. 1945. Je naopak logické, že i kdyby probíhaly dvě ‚paralelní konfiskace‘, nemělo by pozdější řízení za následek anulaci dřívějšího. Je přitom pochopitelné, že nastoupivší nedemokratický režim si chtěl ‚pojistit‘ přechod nemovitostí na stát. Být se tento postup může ve světle platné konfiskace podle dekretu presidenta republiky jevit nadbytečným, nelze na něj nahlížet tak, že by vylučoval konfiskaci ze zákona v roce 1945 a okamžik tvrzené majetkové křivdy nastal v rozhodném období (...).“

29. Dne 30. září 2021 podal stěžovatel ústavní stížnost, v níž zejména namítal, že rozsudkem krajského soudu, jímž byl změněn rozsudek okresního soudu, a usnesením Nejvyššího soudu o odmítnutí dovolání proti rozsudku

krajského soudu bylo porušeno jeho právo na spravedlivý proces a právo vlastnit majetek. Odvolával se na nálezy dříve přijaté Ústavním soudem v obdobných restitučních věcech sp. zn. II. ÚS 1920/20 ze dne 25. ledna 2021 a sp. zn. I. ÚS 1975/20 ze dne 23. března 2021 (viz § 50–51 níže).

30. Dne 16. listopadu 2021 Ústavní soud usnesením sp. zn. IV. ÚS 2662/21 podanou ústavní stížnost odmítl jako zjevně neopodstatněnou. Dospěl k závěru, že obecné soudy se v projednávané věci podmínkami provedení konfiskace majetku stěžovatele zabývaly ústavně konformním způsobem; poukázal zejména na podrobné odůvodnění rozhodnutí Nejvyššího soudu. Ani Ústavní soud neshledal důvod, aby se odchýlil od ustálených závěrů týkajících se účinnosti konfiskace dle dekretu č. 12/1945 Sb., a tedy ani pro předložení věci plénu tohoto soudu dle § 23 zákona o Ústavním soudu:

„16. (...) Podle Ústavního soudu není důvod pro odchylku od závěru, že právním důvodem konfiskace majetku podle dekretu č. 12/1945 Sb. byl dekret samotný, takže ke konfiskaci docházelo k datu jeho účinnosti, k němuž se konfiskované věci staly majetkem státu, tudíž následné konfiskační rozhodnutí mělo jen deklaratorní charakter (srov. stanovisko ze dne 1. 11. 2005 sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05). Z toho plynou i další závěry ([např.] nemožnost zpochybnění účinků konfiskace tvrzením o vadách konfiskačního řízení, neomezení rozsahu konfiskace jen na některý majetek, či nedůvodnost [představy, že existuje požadavek] o faktickém převzetí konfiskovaného majetku státem představujícím ‚uskutečnění konfiskační vyhlášky‘ či ‚účinnost konfiskace‘). Protože závěry obecných soudů jsou souladné se zmíněným stanoviskem, není dán důvod pro vyhovění stěžovatelčině podnětu k postupu podle § 23 zákona o Ústavním soudu.“

IV. DALŠÍ ŘÍZENÍ V RESTITUČNÍCH VĚCECH STĚŽOVATELE PŘED ÚSTAVNÍM SOUDEM

31. Dne 30. listopadu 2021 Ústavní soud nálezem sp. zn. III. ÚS 361/21 vyhověl v pořadí druhé ústavní stížnosti stěžovatele. Ta směřovala proti rozhodnutím obecných soudů v jiné jeho věci, v níž se na základě § 18 odst. 1 zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi domáhal určení, že vlastníkem pozemků v k. ú. Pitárné² je Česká republika. Ústavní soud dospěl k závěru, že Nejvyšší soud ve svém rozsudku sp. zn. 28 Cdo 3087/2020 ze dne 11. listopadu 2020 (viz § 26 výše) porušil základní právo stěžovatele na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (viz § 52 níže).

32. Dne 14. února 2023 Ústavní soud (sp. zn. IV. ÚS 3238/22) odmítl jako zjevně neopodstatněnou v pořadí třetí ústavní stížnost stěžovatele směřující

² Nachází se ve stejném okrese jako pozemek v k. ú. Dívčí Hrad, jenž je předmětem projednávané věci.

proti rozhodnutím obecných soudů o určení vlastnického práva k dalším pozemkům v k. ú. Dívčí Hrad³. V předmětné věci Ústavní soud konstatoval:

„15. Z rozhodovací činnosti Ústavního soudu (...) se podává, že Ústavní soud rozhodoval vícekrát o stěžovatelských obsahově a argumentačně shodných ústavních stížnostech. Jednu z nich Ústavní soud odmítl usnesením sp. zn. IV. ÚS 2662/21 jako zjevně neopodstatněnou. Toto usnesení se vypořádalo [s argumentací] totožnou s argumentací obsaženou v nyní posuzované ústavní stížnosti (...), tudíž Ústavní soud na ně odkazuje s tím, že není důvod odchýlit se od závěrů v něm uvedených. (...)

16. V uvedeném usnesení Ústavní soud výslovně zdůraznil, že závěry obecných soudů jsou souladné se stanoviskem pléna sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05, takže není dán důvod pro vyhovění [stěžovateli] podnětu k postupu podle § 23 zákona o Ústavním soudu (...). Na tomto závěru nic nemění ani nálezy sp. zn. III. ÚS 361/21 a sp. zn. I. ÚS 3918/19, neboť právě tyto nálezy se odchýlily od dřívější nálezové judikatury Ústavního soudu a uvedeného stanoviska, proto v těchto věcech mělo být postupováno podle § 23 zákona o Ústavním soudu.“

33. Dne 18. září 2024 Ústavní soud usnesením sp. zn. IV. ÚS 1443/24 odmítl ústavní stížnost podanou státem proti rozhodnutí Krajského pozemkového úřadu pro hl. m. Prahu o vydání nemovité věci v k. ú. Březiněves⁴ stěžovateli jako osobě oprávněné podle zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi. Stěžovatel se připojil k řízení před Ústavním soudem jako vedlejší účastník. Ústavní soud zejména uvedl:

„6. Ústavní soud uznává, že konfiskace majetku obecně nastala okamžikem účinnosti dekretu presidenta (...) [nález ze dne 29. 5. 2013 sp. zn. Pl. ÚS 10/13 (...)] (*anglické znění rozsudku zde chybně uvádí „March“ (březen), pozn. překl.*). Jak však obecné soudy správně s odkazem na judikaturu Ústavního soudu upozornily, je třeba posoudit, zda došlo k účinné konfiskaci před rozhodným obdobím.

7. Jak uvádí Nejvyšší soud, ještě před rozhodným obdobím rozhodly tehdejší soudy o obnově vlastnictví právního předchůdce [stěžovatele] ke spornému velkostatku. [Stěžovatel] o nemovitosti přišel nikoli v důsledku konfiskace podle dekretu presidenta, ale právě kvůli revizi první pozemkové reformy po únorovém převratu v roce 1948. První skutečný pokus o odebrání majetku vedlejšího účastníka byl spjat až s revizí pozemkové reformy [srov. podobně nález ze dne 23. 3. 2021 sp. zn. I. ÚS 1975/20 (...), bod 30]. Obecné soudy dovodily, že orgány československého státu nečinily žádné (významné) kroky, aby spornou nemovitou věc zkonfiskovaly. (...) [Stát proto nemohl] po právu namítat, že tu existuje restituční výlučka (...).“

RELEVANTNÍ PRÁVNÍ RÁMEC

I. ZÁKONNÁ USTANOVENÍ

A. Zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku (zákon o půdě)

34. Dle § 29 zákona ve znění účinném do 31. prosince 2012 platilo, že majetek, jehož původním vlastníkem byly církve, náboženské společnosti,

³ Toto usnesení Ústavního soudu je předmětem stížnosti č. 23803/23 projednávané Soudem.

⁴ V kraji Hl. m. Praha.

řády a kongregace, nelze převádět do vlastnictví jiným osobám do přijetí zákonů o tomto majetku.

B. Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu

35. Dle § 23 stanoví, že dospěje-li senát v souvislosti se svou rozhodovací činností k právnímu názoru odchylnému od právního názoru Ústavního soudu vysloveného v nález, předloží otázku k posouzení plénu.

C. Zákon č. 95/1999 Sb., o podmínkách převodu zemědělských a lesních pozemků z vlastnictví státu na jiné osoby

36. Dle § 2 odst. 1 písm. c) nebylo možné převádět zemědělské a lesní pozemky, jejichž převodu bránil zvláštní předpis.

37. Dle § 2 odst. 3 příslušný katastrální úřad na žádost Pozemkového fondu České republiky ověřil do 30 dnů ve své evidenci, že pozemky po 25. únoru 1948 nepřešly ani nebyly převedeny do vlastnictví státu z vlastnictví církve, náboženské společnosti, řádu nebo kongregace.

D. Zákon č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi (zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi)

38. Dle § 1 je cílem tohoto zákona zmírnění některých majetkových křivd, které byly spáchány komunistickým režimem církvím a náboženským společnostem v období od 25. února 1948 do 1. ledna 1990 (dále jen „rozhodné období“) a vypořádání majetkových vztahů mezi státem a takovými právními osobami.

39. Dle § 3 písm. b) je oprávněnou osobou právnická osoba zřízená nebo založená jako součást registrované církve a náboženské společnosti za podmínky, že v rozhodném období utrpěla tato osoba nebo její právní předchůdce majetkovou křivdu v důsledku některé ze skutečností uvedených v § 5.

40. Dle § 4 jsou povinnými osobami Pozemkový fond České republiky, Lesy České republiky, s. p., stát, státní příspěvková organizace, státní fond, státní podnik a jiná státní organizace.

41. Dle § 5 písm. a) je jednou ze skutečností vedoucí k majetkové křivdě odnětí věci bez náhrady postupem podle zákona č. 142/1947 Sb., o revizi první pozemkové reformy.

42. Dle § 7 povinná osoba vydá oprávněné osobě nemovitou věc ve vlastnictví státu, která náležela do původního majetku registrovaných církví a náboženských společností a stala se předmětem majetkové křivdy, kterou utrpěla oprávněná osoba nebo její právní předchůdce v rozhodném období v důsledku některé ze skutečností uvedených v § 5, pokud funkčně souvisela nebo souvisí s nemovitou věcí, kterou oprávněná osoba vlastní, nebo která se vydává podle tohoto zákona, nebo oprávněné osobě nebo jejímu právnímu

předchůdci v rozhodném období sloužila k duchovním, pastoračním, charitativním, zdravotnickým, vzdělávacím nebo administrativním účelům nebo jako obydlí duchovních.

43. Ustanovení § 8 odst. 1 vypočítává případy, kdy nemovitou věc nelze oprávněným osobám vydat, např. jedná-li se o pozemek, na němž byla zřízena stavba, která je užívána (§ 8 odst. 1 písm. a)); nebo část pozemku či stavby, která je potřebná pro uskutečnění veřejně prospěšné stavby dopravní nebo technické infrastruktury, vymezené ve schválené územně plánovací dokumentaci, pro kterou lze práva k pozemkům a stavbám vyvlastnit (§ 8 odst. 1 písm. f)).

44. Dle § 8 odst. 1 písm. h) dále nelze vydat majetek, jedná-li se o věc konfiskovanou na základě dekretu prezidenta republiky č. 12/1945 Sb. a č. 108/1945 Sb.

45. Dle § 18 odst. 1 může oprávněná osoba podat soudu žalobu o určení vlastnického práva státu z důvodu, že věc z původního majetku registrovaných církví a náboženských společností byla přede dnem nabytí účinnosti zákona převedena nebo přešla z majetku státu do vlastnictví jiných osob v rozporu s tzv. blokačním ustanovením zákona o půdě.

II. RELEVANTNÍ PRÁVNÍ PRAXE

46. Ve svém nálezu sp. zn. III. ÚS 107/04 ze dne 16. prosince 2004 Ústavní soud vyslovil k otázce přechodu vlastnického práva ke konfiskovanému majetku na stát a povahy konfiskačních vyhlášek v předmětné době následující závěry:

„Ke konfiskaci nebo k nařízení nucené správy podle těchto předpisů docházelo *ex lege* okamžikem jejich účinnosti. Případné konfiskační výměry nebo vyhlášky, které byly zpravidla vydávány později, měly pouze deklaratorní charakter a toliko stvrzovaly již dříve nabyté vlastnictví československého státu nebo uvalení národní správy. Československý stát tedy převzal majetek (...) do svého vlastnictví (...) dne 23. 6. 1945 (pokud došlo ke konfiskaci podle dekretu prezidenta republiky č. 12/1945 Sb.) (...).“

47. Ve stanovisku pléna sp. zn. Pl. Ús-st. 21/05 ze dne 1. listopadu 2005 Ústavní soud potvrdil, že restituci majetku lze požadovat, pokud byl konfiskován dřívějším komunistickým režimem v období počínajícím od 25. února 1948. Rovněž uvedl, že konfiskace podle dekretů prezidenta republiky č. 12/1945 Sb. a č. 108/1945 Sb. byla zákonným aktem, jež nelze posuzovat z hlediska vad na něj navazujících správních (deklaratorních) rozhodnutí, pokud to není výslovně zákonem připuštěno. Ústavní soud mimo jiné vyslovil následující:

„Konfiskace podle dekretů č. 12/1945 Sb. a č. 108/1945 Sb. byla zákonným aktem, jež nelze posuzovat [prizmatem] vad na něj navazujících správních (deklaratorních) rozhodnutí, pokud to není výslovně zákonem připuštěno. Ostatně ve věcech konfiskace podle dekretu č. 12/1945 Sb. zpravidla docházelo ke konfiskaci přímo ze zákona (...), byl-li vlastník věci již jako osoba, jejíž majetek konfiskaci podléhal, ze strany státních

orgánů označen (...) a jestliže on sám nenavrhl, aby bylo ve správním řízení rozhodnuto, nebo vydání takového deklaratorního rozhodnutí neuznal za potřebné sám správní úřad. Tvzení o vadách v konfiskačním řízení vydaného rozhodnutí samo o sobě není s to účinky konfiskace zpochybnit, neboť právním titulem přechodu vlastnického práva zde není tento správní akt, nýbrž dekret samotný.“

48. Ústavní soud potvrdil datum 25. února 1948 jako rozhodnou hranici rovněž ve svém plenárním nálezu Pl. ÚS 10/13 ze dne 29. května 2013, v němž připomněl, že ke konfiskaci podle dekretu prezidenta republiky č. 12/1945 Sb. docházelo s okamžitou platností, bez ohledu na pozdější správní rozhodnutí. Zároveň však Ústavní soud v případě konfiskačních vyhlášek (správních rozhodnutí) vydaných v předmětném období uvedl, že „soud je povinen zabývat se zkoumáním, zda toto správní rozhodnutí bylo vydáno v souladu s tehdy platnými právními předpisy tím spíše, že se jedná o věc restituční, kde společným jmenovatelem je snaha o zmírnění následků některých dalších majetkových křivd vzniklých v důsledku platnosti nebo zvláštního použití některých právních předpisů.“ Proto potvrdil povinnost obecných soudů přezkoumávat, zda předmětné správní rozhodnutí nebylo důsledkem politické perzekuce. Ústavní soud rovněž zohlednil svou dřívější judikaturu týkající se restitucí, podle níž je nezbytné respektovat základní zásady restitucí (církevního) majetku a zohledňovat je při posuzování jednotlivých věcí (příkladmo odkázal na nálezy sp. zn. I. ÚS 597/92 ze dne 21. prosince 1992, sp. zn. I. ÚS 154/95 ze dne 18. ledna 1996, sp. zn. I. ÚS 754/01 ze dne 23. října 2003 a sp. zn. II. ÚS 2896/09 ze dne 29. dubna 2010). Ústavní soud považoval při posuzování restitučních nároků za podpůrné kritérium zásadu *in favorem restitutionis*.

49. Ve svém nálezu sp. zn. IV. ÚS 2056/18 ze dne 23. června 2020 týkajícím se Cisterciáckého opatství Osek Ústavní soud poprvé řešil otázku, kdy nastávají účinky konfiskace a zda vstupuje do hry i zákon č. 142/1947 Sb., o revizi první pozemkové reformy. Ústavní soud vysvětlil, že na účinky konfiskace nemá vliv ani pozdější podrobení majetku již konfiskovanému podle dekretu č. 12/1945 Sb. postupu podle zákona o revizi první pozemkové reformy:

„34. (...) podrobení nemovitostí postupu podle zákona č. 142/1947 Sb., o revizi první pozemkové reformy, ničeho nemění na konfiskaci nemovitostí *ex lege* podle dekretu prezidenta republiky, a to ke dni 23. 6. 1945. Je naopak logické, že i kdyby probíhaly dvě ‚paralelní konfiskace‘, nemělo by pozdější řízení za následek anulaci dřívějšího. Stejně tak je ústavně souladný a pochopitelný závěr, že nastoupivší nedemokratický režim si chtěl ‚pojistit‘ přechod nemovitostí na stát. Byť se tento postup může ve světle platné konfiskace podle dekretu prezidenta republiky jevit nadbytečným, nelze na něj nahlížet tak, že by [v pořadí druhá konfiskace vylučovala] konfiskaci ze zákona v roce 1945 a okamžik tvrzené majetkové křivdy nastal v rozhodném období. Jinak řečeno, učinily-li soudy ústavně souladná zjištění o konfiskaci nemovitostí *ex lege*, která odpovídají obsahu spisu, nemůže mít historická, paralelní snaha o zabavení majetku za následek zneplatnění první konfiskace. Pro nastoupení účinků konfiskace podle dekretu prezidenta republiky nastaly v souladu s tehdejší praxí potřebné [procedurální] skutečnosti, pročež jejich racionální nevyloučení z posuzování soudy, nýbrž důsledné

hodnocení vzájemné souvislosti obou konfiskačních snah není porušením čl. 36 odst. 1 Listiny.

(...)

40. Závěrem lze shrnout, že v souladu se stanoviskem pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05 a na něj navazující judikaturu nejsou pro posouzení uplatněných nároků na obnovu vlastnického práva k majetku konfiskovanému na základě dekretu prezidenta republiky podle zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi rozhodné tvrzené vady správních aktů vydaných ve správním řízení navazujícím na dekret prezidenta republiky, neboť účinky konfiskace podle dekretu nastávaly *ex lege* ke dni 23. 6. 1945. (...) Závěr o nerozhodnosti možných vad správních aktů (...) není při posuzování důvodnosti restitučních nároků uplatněných podle zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi porušením ústavně zaručených základních práv na soudní ochranu a na ochranu vlastnictví podle čl. 36 odst. 1 a čl. 11 odst. 1 Listiny.“

50. Ve svém nálezu sp. zn. II. ÚS 1920/20 ze dne 25. ledna 2021 (zveřejněném dne 3. února 2021) ve věci Římskokatolické farnosti – prelatury Český Krumlov Ústavní soud poprvé vyslovil závěr, dle něž by obecné soudy při výjimečně vzniklé kolizi restituční výluky a restitučního titulu, není-li prokázáno, že předmětné pozemky byly konfiskovány účinně, měly být povinovány respektem k restitučnímu titulu:

„59. Stěžovatelka nemůže očekávat, že by mohly obecné soudy posoudit konfiskační vyhlášku (...) samu o sobě jako nicotný právní akt, že by výslovně konstatovaly její obsahové vady nebo ji posoudily jako vydanou nepříslušným správním orgánem. Brání tomu doktrína zásadní nedotknutelnosti relevantních právních předpisů a správních aktů, jež byly vydány před rozhodným datem 25. 2. 1948. Tyto právní skutečnosti jsou dokonány i za situace, kdy právní úprava restituční výluky podle § 8 odst. 1 písm. h) zákona č. 428/2012 Sb. směřuje svými časovými důsledky před hranici rozhodného období. Stěžovatelka však může oprávněně očekávat, že obecné soudy posoudí její tvrzení se zřetelem k tomu, zda (...) byly předmětné nemovitosti ‚účinně konfiskovány‘. Při vzniklé výjimečné kolizi restituční výluky a restitučního titulu jsou pak obecné soudy povinovány respektem k restitučnímu titulu.“

51. Ve svém nálezu sp. zn. I. ÚS 1975/20 ze dne 23. března 2021 (zveřejněném dne 30. března 2021) ve věci Římskokatolické farnosti Rožmberk nad Vltavou Ústavní soud vysvětlil, že k povinnosti orgánů veřejné moci posoudit účinnost konfiskace je třeba přistupovat jako k výjimce z obecného pravidla, dle kterého následné konfiskační rozhodnutí má toliko deklaratorní charakter, přičemž účinky konfiskace jsou spjaty s účinností příslušného dekretu:

„30. Stojí-li tedy v důkazní situaci na straně jedné (...) konfiskační vyhláška, jejíž osamocení navíc umocňuje (jinak samostatně nepoužitelný) závěr o její nicotnosti ve vztahu k právnímu předchůdci stěžovatelky, a na straně druhé tu existuje celá řada důkazů vypovídajících o tom, že postup orgánů státu podle zákona o nové pozemkové reformě nebyl veden snahou ‚pojistit si‘ přechod nemovitostí pro případ, že by se jejich dřívější konfiskace podle dekretu č. 12/1945 Sb. z různých příčin nezdařila, nýbrž svědčí spíše o prvním pokusu odebrat majetek právnímu předchůdci stěžovatelky, sluší se při posuzování restitučního nároku stěžovatelky promítnout do rozhodování soudu shora připomenutou zásadu *in favorem restitutionis*. Soudy se však této zásady důsledně nedržely, když ve svých rozhodnutích ponechaly otázku účinné konfiskace daných pozemků před rozhodným obdobím v pozadí svého zájmu, tj. bez přihlédnutí k postoji a chování státu po rozhodném datu 25. 2. 1948, ačkoliv jde o otázku, jejíž zodpovězení

se pro vyřešení potenciální konkurence dvou v úvahu přicházejících konfiskací jeví zcela klíčovým.“

52. Ve svém nálezu sp. zn. III. ÚS 361/21 ze dne 30. listopadu 2021 (zveřejněném dne 4. ledna 2022) Ústavní soud ústavní stížnosti podané stěžovatelem zčásti vyhověl. V předmětné věci se Ústavní soud ve vztahu k právu stěžovatele domáhat se soudního určení vlastnického práva státu k pozemku v katastrálním území Pitárné znovu zabýval konfliktem mezi restitučním titulem a restituční výlukou v důsledku „dvojí“ konfiskace (podle dekretu prezidenta republiky č. 12/1945 Sb. a zákona č. 142/1947 Sb.). I přes jisté rozpory mezi nálezy sp. zn. II. ÚS 1920/20 a I. ÚS 1975/20 (viz § 50–51 výše) považoval Ústavní soud v dané věci za rozhodné, zda byl pozemek konfiskovaný podle dekretu prezidenta republiky před 25. únorem 1948 zkonfiskován účinně. Shledal, že k dovršení konfiskace podle dekretu prezidenta č. 12/1948 Sb. před datem 25. února 1948 nedošlo; naopak v rozhodné době byl majetek zkonfiskován až podle zákona č. 142/1947 Sb. Ze strany státu ani nebyl učiněn pokus „pojistit si“ přechod nemovitostí. Ústavní soud mimo jiné vyslovil následující:

„58. Ústavní soud si je (...) vědom (...), že „samotné zjištění této skutečnosti [tj. vydání konfiskačního rozhodnutí věcně nepřislušným správním orgánem] by ovšem samo o sobě nemělo žádný vliv na rozporované závěry soudů za předpokladu, že stát by se byl ještě před začátkem rozhodného období chopil předmětných pozemků. Na takový případ by totiž dopadl (...) právní názor, že ke konfiskaci podle dekretu č. 12/1945 Sb. docházelo s okamžitou platností, tedy že právním důvodem konfiskace je samotný dekret, a nikoli (následný) správní akt.“ Vedle této skutečnosti by pak shledání konfiskačních vyhlášek okresních národních výborů nicotnými či jinak vadnými bylo pro účely posuzovaného restitučního sporu naprosto bezvýznamné.

(...)

65. Ústavní soud pro úplnost dodává, že nepřehlédl v mezidobí vydané usnesení, jímž byla jako zjevně neopodstatněná odmítnuta ústavní stížnost podaná stěžovatelem v jiné – avšak skutkově a právně shodné – věci (srov. usnesení sp. zn. IV. ÚS 2662/21 ze dne 16. listopadu 2021). Ústavní soud připomíná, že právním závěrem vysloveným v citovaném usnesení není vázán [srov. nález sp. zn. IV. ÚS 301/05 ze dne 13. 11. 2007 (...), body 88–89] (...).“

53. V nálezu sp. zn. I. ÚS 3918/19 ze dne 21. prosince 2021 ve věci Cisterciáckého opatství Vyšší Brod Ústavní soud mimo jiné konstatoval, že:

„34. (...) [S]plnění cíle a účelu restitučních zákonů vyžaduje, aby všechny orgány veřejné moci vycházely z dané speciální úpravy při posuzování nároků osob, jejichž majetek přešel na stát nebo jiné právnické osoby, a aby v tomto duchu interpretovaly okolnosti, v jejichž důsledku k přechodu majetku došlo. Při aplikaci restitučních zákonů není možno postupovat příliš restriktivně a formalisticky, ale naopak velmi citlivě vždy s ohledem na okolnosti konkrétního případu. (...) Ke splnění účelu restitucí je rovněž nutné, aby obecné soudy interpretovaly restituční zákony ve vztahu k oprávněným osobám co nejvstřícněji, jelikož demokratický právní stát nesmí vytvářet další krivdy, a to ani za pomoci zdánlivě adekvátního výkladu zákona, který je však zbytečně sofistikovaný a vede k závěrům, které restituenti právem považují za nespravedlivé. Soud přitom není vázán doslovným zněním zákonného ustanovení bezvýhradně, ale smí a musí se od něj odchýlit v případech, kdy to vyžaduje ze závažných důvodů účel zákona, historie jeho vzniku, nebo některý z principů, jenž má základ

v ústavně konformním právním řádu jako významovém celku. Případné legislativní nedůslednosti různého druhu, jakož i nepředvídatelnost v postupu různých státních orgánů, nebo osob jednajících za stát, nelze vykládat v neprospěch oprávněných osob, ale, ve vztahu ke konkrétní věci, s ohledem na platné konstitutivní hodnoty a principy demokratického právního státu tak, jak jsou vyjádřeny v ústavním pořádku České republiky.“

54. Na výše uvedenou judikaturu Ústavní soud v nedávné době navázal ve svém nálezu sp. zn. I. ÚS 806/23 ze dne 15. října 2024 ve věci Cisterciáckého opatství Vyšší Brod. Rozhodl mimo jiné, že:

„52. (...) stojí-li vedle sebe více možností pro vyvlastnění, není možné zastavit algoritmus přezkumu a bez náležitého zkoumání rozhodnout, že majetek byl konfiskován výhradně podle [Benešových] dekretů. (...)

53. Nerespektování aplikovaných norem, nedůslednost a nepředvídatelnost v postupu státních orgánů nebo osob jednajících za stát v době nesvobody nelze vykládat v neprospěch oprávněných osob. V restitučním řízení především musí obecné soudy zohlednit hodnoty a principy demokratického právního státu, opačný postup může ve stěžovateli vyvolávat pocit ‚nové‘ křivdy a bezpráví – není-li bezpečně vyloučeno, že nebyl postižen dvěma totalitními mocemi – v roce 1938 nacistickou a po roce 1948 komunistickou.

54. Vyhlášené nálezy jsou podle čl. 89 odst. 2 Ústavy závazné pro všechny osoby i orgány, včetně Ústavního soudu, které jsou povinny reflektovat jejich nosné důvody [obsažené v odůvodnění rozhodnutí] v obdobných věcech [viz nálezy sp. zn. Pl. ÚS 11/02 ze dne 11. června 2003 (...)], a proto je musí obecné soudy [rovněž] respektovat. Závěry vyslovené v nálezu sp. zn. I. ÚS 3918/19, který se týkal majetku odňatého stěžovateli stejným postupem (týmiž deklaratorními akty), obecné soudy [v projednávané věci] nerespektovaly. (...) Popsaným postupem byl [tak soudy] porušen čl. 89 odst. 2 Ústavy.

55. Nepřihlédnutím k relevantní judikatuře a zastavením algoritmu přezkumu z důvodu tvrzené výluky z restituce bez důsledného posouzení restitučního titulu samotného [porušily soudy] základní právo stěžovatele na soudní ochranu (čl. 36 odst. 1 Listiny) a na spravedlivý proces (čl. 6 odst. 1 Úmluvy).“

PRÁVNÍ POSOUZENÍ

I. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 6 ODST. 1 ÚMLUVY Z DŮVODU PORUŠENÍ PRÁVA NA SPRAVEDLIVÝ PROCES

55. Stěžovatel namítal, že v jeho věci nebylo rozhodováno v souladu s judikaturou vnitrostátních soudů, ustálenou v obdobných restitučních věcech, a že jeho ústavní stížnost neprojednal Ústavní soud v řádném složení. Vycházel z článku čl. 6 odst. 1 Úmluvy, který zní následovně:

„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě... projednána... soudem..., který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích...“

A. K přijatelnosti

56. Vláda netvrdila nepřijatelnost této stížnostní námítky. Soud konstatuje, že tato stížnostní námitka není zjevně neopodstatněná a není nepřijatelná ani z jiných důvodů uvedených v článku 35 Úmluvy. Proto musí být prohlášena za přijatelnou.

B. K odůvodněnosti

1. Stanoviska účastníků řízení

57. Stěžovatel namítal, že soudy ve svých rozhodnutích přijatých ve vnitrostátním řízení rozhodovaly svévolně, vyložily vnitrostátní právo ve zjevném rozporu se zásadou právní jistoty a nepřihlédly k dřívějším nálezům, které Ústavní soud přijal v totožných věcech. Skutečnost, že bylo nutné závěry těchto nálezů aplikovat, vyplynula rovněž z nálezu Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 361/21 (viz § 31 a 52 výše), jenž byl vyhlášen krátce po rozhodnutí o ústavní stížnosti v projednávané věci, a to v paralelním řízení, jež bylo zahájeno rovněž stěžovatelem na základě týchž historických skutečností a dokumentů, jež se týkaly konfiskace majetku stěžovatele.

58. V nálezu sp. zn. III. ÚS 361/21 Ústavní soud výslovně uplatnil právní argumentaci vyjádřenou ve výše uvedené judikatuře (viz § 52 výše), tedy že nelze vyvodit závěr o faktické konfiskaci majetku, pokud i) majetek stěžovatele účinně přešel na stát na základě zákona č. 142/1947 Sb. a ii) v řízení nebyla zjištěna žádná okolnost, jež by prokazovala, že konfiskační vyhlášky vydané na základě dekretu prezidenta republiky č. 12/1945 Sb. vedly k faktickému odnětí majetku stěžovatele.

59. Podle názoru stěžovatele nepředstavují relevantní nálezy Ústavního soudu (viz § 50–51) anomálii, jelikož právní názor v nich vyjádřený byl Ústavním soudem následně potvrzen i v jeho dalších rozhodnutích (viz § 52–53 výše).

60. Vláda tvrdila, že judikatura vrcholných vnitrostátních soudů týkající se účinnosti konfiskací podle dekretu prezidenta republiky č. 12/1945 Sb. je ustálena. Nálezy zmiňované stěžovatelem jsou ilustrací dynamicky se vyvíjející judikatury s pomocí metody tzv. distinkce, která reaguje na potřebu zmírnit některé tvrdosti obecného přístupu tam, kde jsou objektivně vzato skutkové okolnosti posuzovaných případů v podstatných znacích odlišné. Představují tak pouze specifickou odnož shora popsané judikatury, resp. její doplnění, která se uplatní ve velmi omezeném okruhu případů – skutkově odlišných od projednávané věci – jež byly založeny na mimořádných okolnostech v případech, kdy došlo k souběhu konfiskací na základě Benešových dekretů a pozdějšího odnětí majetku podle zákona č. 142/1947 Sb. a kdy panovaly pochybnosti o účinnosti konfiskací podle dekretu prezidenta republiky č. 12/1945 Sb.

61. Vláda namítala, že rozhodnutí, zda má být na řešený případ použita obecná a dlouhodobě ustálená judikatura, nebo tato její modifikovaná podoba, záleží na posouzení skutkových okolností jednotlivých případů obecnými soudy. Jejich zjištění by Soud v souladu se zásadou subsidiarity v zásadě neměl přehodnocovat a nahrazovat vlastním posouzením.

62. Co se týče nálezů Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 1920/20 ze dne 25. ledna 2021 a sp. zn. I. ÚS 1975/20 ze dne 23. března 2021 (viz § 50–51 výše), vláda měla za to, že vnitrostátní soudy dostatečně vysvětlily, proč se za skutkových okolností projednávané věci modifikovanými judikaturními závěry těchto nálezů neřídily a vůči stěžovateli aplikovaly obecnou judikaturu. Pokud jde o nález vydaný v jiném řízení ve věci stěžovatele (viz § 30 výše), byl pak vydán až téměř dva týdny po vydání rozhodnutí o posledním oprávněm prostředku stěžovatele v nyní projednávané věci. Ústavní soud tak na tento později vydaný nález nemohl nijak reagovat ani jej ve svém rozhodnutí zohlednit. Z téhož důvodu je nepřipadný rovněž poukaz stěžovatele na nález Ústavního soudu ze dne 21. prosince 2021, sp. zn. I. ÚS 3918/19 (viz § 53 výše), který je rovněž bez významu.

63. Podpůrně vláda uvedla, že i kdyby Soud shledal, že uvedené dvě judikaturní linie jsou v některých ohledech nekonzistentní, neznamená to automaticky, že došlo k porušení práv stěžovatele podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy, jelikož toto ustanovení nezaručuje právo na konzistentní judikaturu jako takové. Vláda považovala za stěžejní, že v projednávané věci nejde o hluboký a dlouhodobý rozpor, tedy existenci vzájemně protichůdných rozhodnutí, která by mohla vytvářet stav právní nejistoty. Ostatně nálezy Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 1920/20 ze dne 25. ledna 2021 a sp. zn. I. ÚS 1975/20 ze dne 23. března 2021 (viz § 50–51 výše) byly vydány jen několik měsíců před rozhodnutím Ústavního soudu v projednávané věci.

2. Hodnocení Soudu

64. Soud úvodem připomíná, že Úmluva smluvním státům neukládá žádnou specifickou povinnost přistoupit k nápravě křivd a škod způsobených před ratifikací Úmluvy (viz obdobně *Kopecký proti Slovensku*, č. 44912/98, rozsudek velkého senátu ze dne 28. září 2004, § 38).

65. Pokud se ovšem smluvní stát rozhodne přijmout legislativu k odškodnění obětí historických křivd, musí ji provádět s přiměřenou jednoznačností a soudržností, aby v maximální možné míře vyloučil právní nejistotu a nejednoznačnost na straně subjektů práv. V této souvislosti je nejistota – ať už legislativní, správní či soudní – významným faktorem, který je třeba zohlednit při hodnocení jednání státu (viz obdobně *Broniowski proti Polsku*, č. 31443/96, rozsudek velkého senátu ze dne 22. června 2004, § 151; *Păduraru proti Rumunsku*, č. 63252/00, rozsudek ze dne 1. prosince 2005, § 92; *Beian proti Rumunsku (č. 1)*, č. 30658/05, rozsudek ze dne 6. prosince 2007, § 33 (výňatky)).

66. Soud dále připomíná, že jeho úkolem není zabývat se tvrzenými právními či skutkovými vadami, jichž se dopustily vnitrostátní soudy, ledaže mohly porušit práva a svobody chráněné Úmluvou a pouze v takovém rozsahu (viz *García Ruiz proti Španělsku*, č. 30544/96, rozsudek velkého senátu ze dne 21. ledna 1999, § 28), například pokud je lze označit za „nespravedlivost“ porušující článek 6 Úmluvy. Soudu nepřísluší vystupovat jako soud čtvrté instance, a proto se zabývá hodnocením vnitrostátních soudů na poli článku 6 odst. 1 Úmluvy pouze tehdy, lze-li jejich závěry považovat za svévolné či zjevně nepřiměřené (viz např. *Dulaurans proti Francii*, č. 34553/97, rozsudek ze dne 21. března 2000, § 33–34 a 38; *Khamidov proti Rusku*, č. 72118/01, rozsudek ze dne 15. listopadu 2007, § 170; *Andelković proti Srbsku*, č. 1401/08, rozsudek ze dne 9. dubna 2013, § 24; *Bochan proti Ukrajině* (č. 2), č. 22251/08, rozsudek velkého senátu ze dne 5. února 2015, § 64–65). Pouze vnitrostátní rozhodnutí, jež postrádá jakékoli odůvodnění nebo jehož odůvodnění je zjevně skutkově či právně vadné, může být hodnoceno jako svévolné do té míry, že znamená „odepření spravedlnosti“ (viz *Moreira Ferreira proti Portugalsku* (č. 2), č. 19867/12, rozsudek velkého senátu ze dne 11. července 2017, § 85).

67. Soud konstatuje, že projednávaná věc odráží vývoj vnitrostátní judikatury v oblasti výkladu právních důsledků toho, že konfiskace majetku podle dekretu prezidenta republiky č. 12/1945 Sb. je považována za důvod výluky z možnosti restituce podle § 8 písm. h) zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi (viz § 44 výše), zatímco konfiskace podle zákona o revizi první pozemkové reformy (č. 142/1947 Sb.) nárok na restituci podle § 5 písm. a) zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi přiznává (viz § 41 výše).

68. Legislativa upravující restituce majetku v českém právním systému odráží vůli státu zmírnit některé majetkové křivdy, k nimž docházelo principiálně v rozhodném období od 25. února 1948 do 1. ledna 1990 (viz § 38 výše). Judikatura vnitrostátních soudů, zejména pak Ústavního soudu, vyvinutá v 90. letech 20. století, tedy ještě před nabytím účinnosti zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi z roku 2012, se držela zásady, že znárodňování či konfiskace majetku uskutečněné před rozhodným obdobím (1948–1990) by měly být společně s jejich právními důsledky považovány za dovršené skutečnosti za předpokladu, že na ně nedopadala speciální restituční ustanovení určená pro zvláštní případy. V tomto smyslu dal Ústavní soud jasně najevo, že konfiskace podle dekretů prezidenta republiky č. 12/1945 Sb. nebo 108/1945 Sb. byla právním aktem, jehož platnost nemůže být zpochybněna poukazem na právní vady následných správních (deklaratorních) rozhodnutí, pokud tak výslovně nestanoví zákon. Bylo tomu tak proto, že právním základem pro převod či přechod majetkových práv (konfiskaci) na stát byl samotný dekret prezidenta republiky (viz § 47–49 výše).

69. Tato druhá jmenovaná zásada se následně stala jedním ze základních pilířů soudní praxe vnitrostátních soudů v restitučních věcech. Byla potvrzena i v případech týkajících se restitucí církevního majetku podle zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi z roku 2012, který na rozdíl od předchozí restituční legislativy restituci majetku konfiskovaného na základě dekretů prezidenta č. 12/1945 Sb. a 108/1945 Sb. výslovně vyloučil (viz § 44 výše). Až do konce roku 2020 se praxe vnitrostátních soudů zakládala na názoru, že konfiskace na základě Benešových dekretů, jejichž účinky nastaly *ex lege* k datům, kdy vstoupily v účinnost, jsou z možnosti restituce vyloučeny (viz § 46–49 výše).

70. Počínaje rokem 2021 první a druhý senát Ústavního soudu s přihlédnutím ke konkrétním skutkovým okolnostem věci, již právě projednávaly, rozpracovaly nově svou judikaturu zabývající se souběhu konfiskace majetku podle Benešových dekretů z roku 1945, u nichž byla restituce podle zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi vyloučena, a konfiskace podle zákona o revizi první pozemkové reformy z roku 1947, kdy restituce podle zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi možná byla (viz § 41, 44 a 50–54 výše). Tato nově rozpracovaná judikatura nadále vycházela z předchozích závěrů o účincích Benešových dekretů, právní povaze a právním významu návazných konfiskačních vyhlášek a nepřezkoumatelnosti jakýchkoli věcných vad správních aktů vydaných před 25. únorem 1948.

Nad rámec toho však Ústavní soud pro případ pochybnosti o tom, zda sporný majetek byl před relevantním datem fakticky zkonfiskován, vyslovil výjimku z obecného pravidla týkajícího se konfliktu mezi restituční výlukou a restitučním titulem.

V těchto případech považoval Ústavní soud za vhodné přezkoumat, zda konfiskace údajně se zakládající na Benešových dekretěch byla skutečně završena, a v případě pochybností o legitimitě postupu uplatňovaného státními orgány před únorem 1948 rozhodnout ve prospěch osob domáhajících se restituce. Ústavní soud vyjádřil názor, že nedodržení norem, které bylo nutno aplikovat, či případná nekonzistentnost či nepředvídatelnost postupu uplatňovaného státními orgány a osobami jednajícími za stát během „historického období nesvobody“ (tj. v období 1938 až 1945) nemůže být vykládána k újmě osob s restitučním nárokem (viz § 50–54 výše).

71. Soud však připomíná, že požadavky právní jistoty a ochrany legitimní důvěry veřejnosti nezaručují právo na konzistentní judikaturu a vývoj judikatury není sám o sobě v rozporu s řádným výkonem spravedlnosti, neboť nemožnost uplatnit dynamický a evolutivní přístup by mohla bránit reformám nebo zlepšením (viz *Episcopo a Bassani proti Itálii*, č. 47284/16 a 84604/17, rozsudek ze dne 19. prosince 2024, § 92–93 s dalšími odkazy). Rozpory v judikatuře mohou vznikat i v rámci jednoho soudu, což samo o sobě nelze považovat za porušení Úmluvy (viz *Nejdet Şahin a Perihan*

Şahin proti Turecku, č. 13279/05, rozsudek velkého senátu ze dne 20. října 2011, § 51). Zároveň Soud při mnoha příležitostech zdůraznil, že roli vrcholného soudu je právě řešení takových rozporů. Pokud se tedy u některé z nejvyšších soudních instancí v zemi rozvine rozporuplná judikatura, tento soud sám se stává zdrojem právní nejistoty, čímž podryvá zásadu právní jistoty a oslabuje důvěru veřejnosti v soudní systém (viz *Lupeni Greek Catholic Parish a ostatní proti Rumunsku*, č. 76943/11, rozsudek velkého senátu ze dne 29. listopadu 2016, § 123).

72. Na rozdíl od věcí, v nichž panovaly rozpory mezi různými orgány (viz *Blücher proti České republice*, č. 58580/00, rozsudek ze dne 11. ledna 2005, § 41 a 55–57; *O. B. Heller, a. s. proti České republice*, č. 55631/00, rozhodnutí ze dne 9. listopadu 2004), v projednávané věci pocházela rozporná rozhodovací praxe především od Ústavního soudu.

73. Soud konstatuje, že k vývoji ústavněprávní judikatury týkající se souběhu konfiskací majetku podle Benešových dekretů z roku 1945 a podle zákona o revizi první pozemkové reformy (č. 142/1947 Sb.), který byl jádrem projednávané restituční věci, došlo v lednu 2021, kdy soudní řízení ve věci stěžovatele ještě probíhala, tedy několik měsíců předtím, než se dovoláním stěžovatele zabýval Nejvyšší soud, a více než půl roku předtím, než čtvrtý senát Ústavního soudu rozhodoval o ústavní stížnosti stěžovatele (srov. § 26–28 a 30 výše).

74. Navíc ačkoli se stěžovatel ve své ústavní stížnosti na nově vytvořenou judikaturu odvolával, čtvrtý senát Ústavního soudu pouze konstatoval, že není důvod pro odchylku od závěru, že právním důvodem konfiskace majetku podle dekretu č. 12/1945 Sb. byl dekret samotný, takže ke konfiskaci docházelo k datu jeho účinnosti, což vedlo k dalším závěrům, např. o nedůvodnosti zkoumání, zda došlo v předmětné době k faktickému převzetí konfiskovaného majetku státem představujícím „provedení konfiskační vyhlášky“ či „účinnost konfiskace“. V této souvislosti Soudu nezbyvá než konstatovat, že čtvrtý senát Ústavního soudu nepřihlédl k novému vývoji ústavněprávní judikatury, aniž by vysvětlil, jaké důvody jej k tomu vedly (viz § 30 výše). Pokud se orgán veřejné moci odchýlí od svého dřívějšího rozhodnutí, Soud zde připomíná svou ustálenou judikaturu, podle níž má takový orgán povinnost poskytnout o to zevrubnějšího odůvodnění (viz *Naskov a ostatní proti Severní Makedonii*, č. 31620/15 a 2 další, rozsudek ze dne 12. prosince 2023, § 74 s dalšími odkazy).

75. Soud dále konstatuje, že zákon o Ústavním soudu ve svém § 23 upravuje mechanismus zajišťující konzistentnost praxe v rámci různých senátů Ústavního soudu (viz § 35 výše) tím, že dává senátu možnost, pokud v souvislosti se svou rozhodovací činností dospěje k právnímu názoru odchylnému od právního názoru Ústavního soudu vysloveného v nálezu, předložit otázku k posouzení plénu Ústavního soudu. Čtvrtý senát se však rozhodl tohoto mechanismu nevyužít, ačkoli si musel být vědom, že první

a druhý senát Ústavního soudu vyvinuly od roku 2021 ve svých veřejně vyhlášených, a tedy závazných nálezech odlišnou judikaturu, pokud jde o otázku konfiskací majetku jednak podle Benešových dekretů, jednak podle zákona o revizi první pozemkové reformy – což je také otázka, která byla jádrem jím projednávané věci stěžovatele.

76. Tím, že čtvrtý senát nezohlednil výše popsany vývoj ústavněprávní judikatury, vytvořené již před jeho rozhodnutím v projednávané věci ze dne 16. listopadu 2021 a nadále aplikované v pozdějších obdobných restitučních věcech, a dospěl k rozhodnutí bez přihlédnutí k nové rozhodovací praxi, aniž by se k ní jakkoli vyjádřil nebo uvedl důvody pro své odchýlení se, ruku v ruce s nevyužitím příhodného mechanismu, jež zákon pro takové případy zavedl (tedy předložení otázky k posouzení plénu Ústavního soudu), došlo k porušení zásady právní jistoty.

77. Ve světle těchto okolností má Soud za to, že stěžovateli bylo odepřeno spravedlivé řízení.

78. Proto došlo k porušení článku čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

II. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 1 PROTOKOLU Č. 1 ÚMLUVY

79. Stěžovatel namítal, že řízení před Ústavním soudem a jeho rozhodnutí, jež byla v rozporu s právem na spravedlivý proces, ve svém důsledku vedla k zásahu do jeho majetkových práv ve smyslu článku 1 Protokolu č. 1.

80. Soud konstatuje, že stěžovatel v podstatě namítá, že v důsledku porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy by jeho právo na pokojné užívání majetku podle článku 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě mělo být automaticky považováno za porušené, aniž by uvedl jakékoli podrobnosti o tom, v čem toto porušení mělo spočívat. Soud, který podstatu stížnosti přezkoumal na poli čl. 6 odst. 1 Úmluvy, shledává, že stěžovatel svou námitku na poli článku 1 Protokolu č. 1 nepodložil dostatečnými argumenty.

81. Z toho vyplývá, že tato stížnostní námitka je zjevně neopodstatněná a musí být odmítnuta podle čl. 35 odst. 3 písm. a) a odst. 4 Úmluvy.

III. K OSTATNÍM TVRZENÝM NÁMITKÁM

82. Stěžovatel dále na poli čl. 6 odst. 1 Úmluvy a rovněž na poli článku 1 jejího Protokolu č. 1 namítal, že mu byl odepřen přístup k zákonnému soudci. Toto porušení údajně spočívalo v tom, že otázka podřazení dotčeného majetku pod restituční výjimku měla být projednávána v samostatném restitučním řízení, a nikoli v řízení podle § 18 zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi. Stěžovatel zde poukazoval na to, že až do roku 2019 zastával Nejvyšší soud názor, že otázky, jež mají být projednávány v restitučním řízení, nemohou být zkoumány v rámci řízení podle § 18

zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi. Později však svůj názor změnil a projednání restituční výjimky v řízení podle § 18 zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi výslovně umožnil. Takový odklon byl podle názoru stěžovatele v rozporu se zásadou předvídatelnosti soudních rozhodnutí a v nesouladu s právem na spravedlivý proces.

Stěžovatel dále s odvoláním na tatáž ustanovení Úmluvy namítal, že postoupení restitučních kauz do příslušnosti Nejvyššího soudu nezaručovalo právo na spravedlivý proces, protože všechny restituční spory byly přidělovány stejnému senátu, což znamenalo, že o takových otázkách rozhodovali vždy titíž soudci.

83. Soud ve světle veškeré jemu dostupné dokumentace a v rámci působnosti, která mu v projednávané věci přísluší, konstatuje, že u těchto námitek neshledává žádnou známku porušení práv a svobod uvedených v Úmluvě nebo protokolech k ní. Z toho vyplývá, že tato zbývající část stížnosti je zjevně neopodstatněná a musí být odmítnuta v souladu s čl. 35 odst. 3 písm. (a) a odst. 4 Úmluvy.

IV. K POUŽITÍ ČLÁNKU 41 ÚMLUVY

84. Článek 41 Úmluvy zní:

„Jestliže Soud zjistí, že došlo k porušení Úmluvy nebo Protokolů k ní, a jestliže vnitrostátní právo dotčené Vysoké smluvní strany umožňuje pouze částečnou nápravu, přizná Soud v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

85. Stěžovatel nárok na spravedlivé zadostiučinění neuplatnil. Soud proto dospěl k závěru, že není důvod přiznat stěžovateli z tohoto titulu žádnou částku.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. *prohlašuje* stížnostní námitku na poli čl. 6 odst. 1 Úmluvy týkající se spravedlivosti řízení za přijatelnou;
2. *rozhoduje*, že došlo k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy;
3. *prohlašuje* zbývající část stížnosti za nepřijatelnou.

ROZSUDEK SUVERÉNNÍ ŘÁD MALTÉZSKÝCH RYTÍŘŮ – ČESKÉ VELKOPŘEVORSTVÍ
proti ČESKÉ REPUBLICĚ

Vyhotoveno v anglickém jazyce a sděleno písemně dne 11. září 2025
v souladu s čl. 77 odst. 2 a 3 jednacího řádu Soudu.

Victor Soloveytchik
tajemník

María Elósegui
předsedkyně